

180 ROCZNICA URODZIN JANA MATEJKI

Urodził się 24.06.1838 r., zmarł 01.11.1893 r. w Krakowie. Polski malarz historyczny, batalistyczny, historiozof. Twórca narodowej szkoły malarstwa historycznego. W swej twórczości, z pewnym pedagogicznym rysem, pochylał się nad najważniejszymi wydarzeniami z historii Polski. Zajmował się także malarstwem portretowym, religijnym, alegorycznym oraz romantycznymi ujęciami postaci historycznych.

Był synem czeskiego emigranta, Franciszka Matejka (Matieyka). Dom rodzinny malarza był przepełniony polskością. Młody Jan swoje zainteresowania historią zawdzięczał w dużej mierze najstarszemu bratu, Franciszkowi, docentowi Uniwersytetu Jagiellońskiego. On też doprowadził do podjęcia przez niego studiów artystycznych. Przyszły malarz uczył się w latach 1852-1858, najpierw u Wojciecha Korneliusza Stattlera, a następnie Władysława Łuszczkiewicza i Feliksa Szynalewskiego. Swoją wiedzę pogłębiał samodzielnie poprzez poszukiwania dokumentacyjno-historyczne oraz pilną lekturę książek.

W 1859 roku wyjechał na studia zagraniczne do Monachium. Kształcił się tam w akademii u Hermanna Anschütz'a na kursie przygotowawczym. Ze studiów nie był zadowolony, marzył o Paryżu i poznaniu dzieł Paula Delaroche'a. W czasie pobytu w Monachium Matejko zaznajamiał się z tamtejszymi dziełami sztuki (szczególnie obrazami Dürera i Rubensa) oraz szkicował dzieje Polski i zbierał materiały do *Ubiorów w Polsce*. W 1860 roku przeniósł się do Wiednia, ale uczył się tam kilka dni, ponieważ popadł w konflikt z profesorem prowadzącym. Pierwsze sprzedane w Polsce obrazy, czyli *Śmierć Wapowskiego* (1861) oraz *Otrucie królowej Bony* (1859) pozwoliły Matejce osiągnąć niezależność finansową i kontynuować badania historyczno-artystyczne.

W podczas powstania styczniowego Matejko zaangażował się w pomoc materialną oraz finansową dla powstańców. Przeżycia z tego czasu doprecyzowały program twórczości malarza, polegający na przypominaniu chwalebnych kart z historii Polski i kształtowaniu tożsamości narodowej Polaków. Rok po insurekcji namalował *Kazanie Skargi* (1864), które odniosło wielki sukces. W tym samym roku ożenił się po kilku latach narzeczeństwa z Teodorą Giebułtowską, z którą miał czworo dzieci.

W 1865 wyjechał wraz z żoną do Paryża, gdzie odebrał złoty medal za *Kazanie Skargi*. Po roku wyjechał do Wiednia jako stypendysta. Oddał się tam studiom muzealnym min.: nad dawnym malarstwem włoskim. W 1867 roku otrzymał złoty medal na Paryskim Salonie za obraz *Rejtan – upadek Polski* (1866), który zakupił cesarz Franciszek Józef. Kolejnym sukcesem była *Unia Lubelska* (1869), obraz który zyskał uznanie w kraju (w przeciwieństwie do podzielonych opinii na temat *Rejtana*). Międzynarodową renomę Matejki potwierdziło z kolei otrzymanie Legii Honorowej (najwyższego odznaczenia francuskiego), a trzy lata później członkostwo Académie des Beaux-Arts w Paryżu. Dzięki zdobytym funduszom artysta mógł w 1872 roku odkupić od reszty spadkobierców rodzinną kamienicę przy ulicy Floriańskiej w Krakowie i przystosować ją do swoich potrzeb. Obecnie jest ona jednym z oddziałów Muzeum Narodowego w Krakowie.

Oprócz działalności artystycznej, Matejko zajmował się także pedagogiką (był dyrektorem krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych oraz kierownikiem wydziału artystycznego na Kursach Wyższych dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego). Zajmował się także konserwacją krakowskich zabytków (np.: Sukiennic wraz z T. Prylińskim).

W 1878 roku wzięto mu w Krakowie symboliczne berło – na znak „panowania w sztuce”. Jednak w tym samym czasie Matejko przeżywał ciężkie chwile w życiu osobistym – ujawnienie się choroby psychicznej żony oraz utratę brata Franciszka i przyjaciela Leonarda Serafińskiego. W 1877 roku odwiedził wraz z żoną Warszawę, a następnie Grunwald. Potem udał się do Włoch i Paryża, gdzie wystawił *Bitwę pod Grunwaldem* (1878). W 1882 roku nadano mu honorowe obywatelstwo Krakowa, a w grudniu tego roku w Rzymie, Matejko

AUTOPIRET (1892)

podarował papieżowi płótno *Sobieski pod Wiedniem* (1883). Otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego za obraz *Dziewica Orleańska* (1886), a w roku 1888 został członkiem wiedeńskiego Stowarzyszenia Artystycznego (Wiener Kunstverein). Pogarszający się stan zdrowia spowodowany nadmiarem obowiązków oraz problemami osobistymi, doprowadził do śmierci artysty w 1893 roku. Matejko pracował jednak do końca, o czym świadczy niedokończone dzieło *Śluby Jana Kazimierza* (1893) oraz wizyta wraz z Karolem Stryeńskim w Bochni, związana z restauracją kaplicy bł. Kingi.

KINGA WĘGIERSKA (1892)

WYKORZYSTANO: NIEZLASZTUKA.NET